Romanoslavica vol. XLVII nr.1

REPERE ALE SPIRITUALITĂȚII ROMÂNEŞTI DE PESTE HOTARE: ION MILOŞ

Duşița RISTIN

Doar prin creație poți birui lumea asupririi, a fricii,
a singurătății, a terorii, a înstrăinării, a morții şi a neantului

Ion Miloş

This article is meant to point out the syncronic local values of the Romanian community in Serbia and the effort of their modernization according to a larger axiological area, through the creation of one of the most important representative poet and translator, Ion Milo**ş.** He belongs to the generation that set up the literature in Romanian language in former Yugoslavia and has a great contribution to its shape during the sixties of the last century. In 1959, he is forced to emigrate to Sweden, where he has a major activity as a writer and a translator in no less than four languages: Romanian, Swedish, Serbian and French. He has an impressive work, with about 100 original or translation volumes in Romanian, Swedish, Serbian, French, English, Macedonian and Persian. Being a poet of a special sensibility and originality, this article documents and shows us his complex and fascinating portrait.

Key words: Romanian culture and literature, identity, Serbia, Ion Miloş, exile, Sweden, creation, poetry, knowledge, translations.

Dacă în trecut păstrarea identității, acest fenomen spiritual aflat undeva la intersecția dintre spațiu, timp şi imaginea asupra lumii[1], era legată de consolidarea tradiției, astăzi supraviețuirea unei spiritualități autentice într-o arie geografică globalizatoare depinde în mare măsură de receptarea acesteia. Promovarea unei spiritualități ce ține de tradiția spațiului e în strânsă relație în acest caz cu nevoia de depăşire a acestui destin colectiv prin ideea generatoare de a exista dincolo de dialect, dincolo de amatorism şi dincolo de exotic. Printr-un dialog inspirat cu centrul se

[1] Mariana Dan, *Cultura română din Voivodina în „Maşina timpului”*, „Lumina”, LXII, nr.3-4, Novi Sad, 2009, p.61.

BDD-A24143 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:01 UTC)

reuşeşte surmontarea la timp a istorismului periferic, unde orgoliul literar şi artistic nu apare dezorientat ci, dimpotrivă, este în stare să topească distanţa dintre libertatea de expresie şi libertatea de cunoaştere.

Prezentarea aspectelor spirituale, culturale şi identitare ale românilor din Serbia presupune, pe de o parte, evidenţierea elementelor tradiţionale definitorii pentru destinul cultural al acestora şi, pe de altă parte, o trasare a efortului de sincronizare, modernizare şi de înscriere a valorilor locale într-un perimetru axiologic mai larg, prin strădania şi creaţia autorilor care prin destinul lor individual şi-au lăsat amprenta asupra profilului cultural românesc de aici. Prima remarcă ce se poate face atunci când ne referim la comunitatea românilor din Serbia este că depăşirea barierelor culturale dintre minoritatea română, numeroasele colectivităţi etnice din nordul şi estul Serbiei şi centrul reprezentat, în cazul nostru, de structura şi profilul spiritual al majorităţii sârbe, prin relaţionarea între cele două spaţii culturale, românesc şi sârbesc, şi transcenderea statutului de minoritar, eliberat de prejudecăţi şi stereotipuri, departe de relativismul marginal, cunoaşte o deplină realizare pe parcursul anilor şaizeci şi şaptezeci ai secolului trecut. Este perioada în care minoritarul nostru din Voivodina nu mai era un *oarecare*, ci, aşa cum spune Slavco Almăjan, era chiar „expresia extremă a libertăţilor controlate din Europa de Răsărit" şi viaţa acestuia putea fi încadrată în cazurile tipice ale lumii, când micul dejun îl lua la Belgrad, iar dejunul la Paris, distanţa dintre el şi alţii era atât de neînsemnată încât se simţea „abonat pe vecie la ghidul de admiraţie al lumii civilizate"[1].

Amplitudinea şi complexitatea acestui proces va fi exemplificată în acest studiu prin intermediul creaţiei poetului, traducătorului, eseistului, publicistului şi profesorului de origine română din Serbia, Ion Miloş. Acesta reprezintă o voce dialogală căreia i-a fost dat să scrie poezii originale şi să traducă în mai multe limbi, fără a-şi pierde însă nimic din valoarea lirică şi vitalitatea ce îi defineşte creaţia. Poetul Ion Miloş (n. 1930) face parte din prima generaţie care a pus temelia literaturii în limba română şi a contribuit la modelarea acesteia în deceniul şase al secolului trecut în spaţiul fostei Iugoslavii[2]. Din păcate, istoriile literare aveau să consemneze tot pentru această perioadă şi disensiunile din sânul acestei generaţii, determinate de faptul că liderii de atunci ai comunităţii româneşti din Serbia şi-au construit o identitate culturală pe baze ideologice, în concordanţă cu regulile impuse de centrul puterii politice, autoiluzionându-se că-şi depăşesc în felul acesta statutul de minoritar şi de „periferie"[3]. Acest lucru a provocat puternice seisme în viaţa culturală românească din Serbia şi a dus la scurt timp, în a doua jumătate a deceniului şase, la expulzarea din literatura română a celor mai tineri

[1] Slavco Almăjan, *Distanţa, centrul şi periferia, contra orgoliului minoritar*, „Lumina", LXI, nr.2, Novi Sad, 2006, p.39.
[2] Simeon Lăzăreanu, *Medalion literar, Ion Miloş*, „Libertatea", LXIV, nr. 6, Pančevo, 2010, p.9.
[3] Mariana Dan, *Construcţia şi deconstrucţia canonului identitar,* Bucureşti, Ed. Muzeului Literaturii Române, 2010, p. 198.

BDD-A24143 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:01 UTC)

reprezentanți ai acestei generații, poeții Florica Ştefan şi Ion Miloş[1]. În aceste condiții, în care pentru tânărul poet Ion Miloş creația era văzută ca „străpungere, ca noutate" ce luminează căile şi face posibilă fapta, determinându-i astfel felul de a scrie şi de a trăi, dar şi dorința de a apăra tinerele talente şi de a deschide drumuri noi, acesta îşi face auzită vocea împotriva „dogmatismului infect şi degradant de atunci", este considerat apoi un oponent al regimului politic din Iugoslavia şi ajunge astfel „primul disident înainte de disidenți ...de pe aceste meleaguri bănățene" (Slavco Almăjan). Prin urmare, în 1959 destinul îi îndreptă paşii pe calea exilului în Suedia, unde după o perioadă de 15 ani în care îndatoririle familiale şi viața de consum îl transformă, după cum mărturiseşte, „într-o maşină de făcut bani"[2], îşi reia adevărata sa vocație de poet şi traducător în şi din nu mai puțin de patru limbi: română, suedeză, sârbă şi franceză. Creația sa astăzi este impresionantă şi numără aproape 30 de volume originale în limba română, 4 în suedeză, 4 în limba sârbă, 2 în engleză şi câte 1 în macedoneană şi persană. Poeziile sale sunt incluse în antologii importante, precum şi în manualele de liceu din Suedia. La toate acestea trebuie amintite şi cele peste 20 de volume traduse din limba română în suedeză, 24 din literaturile din ex-Iugoslavia în limba suedeză şi aproximativ 15 din limba suedeză traduse în alte limbi. Numai pentru poezie se poate aduna astfel, în antologii şi peste 30 de volume separate, creația a peste 800 de poeți, cu un total de aproape 10.000 de poezii. Într-o enumerare succintă, din literatura sârbă a tradus în suedeză din creația lui Ivan V. Lalić, Miodrag Pavlović, Miodrag Bulatović, Milorad Pavić, Branimir Šćepanović, Aleksandar Petrov, Adam Puslojić şi alții. A alcătuit o antologie a prozei sârbe în limba suedeză ce cuprinde 80 de autori, intitulată *Varganas ömhet* (*Blândețea lupilor*, 1988) şi, cu puțin înainte de dezmembrarea Iugoslaviei, a publicat volumele *Regubågens sånger* (Cântecele curcubeului, 1990), o antologie a poeților din rândul tuturor naționalităților şi minorităților din fosta Iugoslavie, cu 156 de autori, şi *Ett öppet fönster* (O fereastră deschisă, 1990), o antologie a poeților iugoslavi din Suedia, cărți care au avut un foarte bun ecou la critica şi cititorii din Suedia. Ulterior, mai publică o antologie a poeziei sârbe intitulată *Mellan dröm och vaka* (Între vis şi realitate,1994), care numără 60 de poeți[3].

În ceea ce priveşte prezentarea preocupărilor sale de promovare a culturii şi literaturii române peste hotare, putem porni de la mărturisirea lui Ion Miloş care spune:

> Mulți scriitori români care au creat în altă limbă, deşi celebrități, sau n-au făcut nimic pentru lansarea pe plan internațional a confraților rămaşi în țară, sau ei înşişi nu se mai considerau români. Şi-au scris opera lor, şi atât. Mie mi-a fost ruşine ca numai eu să fiu scriitor suedez şi să nu-i fac cunoscuți în Suedia şi pe Eminescu,

[1] Simeon Lăzăreanu, *Povestea şi semnificația unei cărți pe înțelesul tuturor*, „Libertatea", LXIII, nr.51-52, Pančevo, 2008, p 9.
[2] Dragan Bogutović, *Četiri jezika kao jedan*, „Večernje novosti", Suplimentul: Kultura, 11 oct. 2006, p.IV.
[3] Vezi Ion Miloş, *Anexe* la *Gândirea ce surâde*, Iaşi, Ed. Ars Longa, 2010, pp. 135-143.

BDD-A24143 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:01 UTC)

> Blaga, Bacovia, Sorescu şi încă peste 177 de poeţi, cât cuprinde panorama mea *La masa tăcerii* (1998), unde sunt puşi laolaltă şi pentru prima dată aproape toţi poeţii români importanţi din întreaga lume. Doresc să repet un adevăr: pentru a deveni scriitor universal, trebuie să fii tradus şi în alte limbi. Traducerea face trecerea de la scriitor naţional la scriitor universal. Un adevărat scriitor nu aparţine numai literaturii propriei sale ţări, ci întregii lumi. (...) Precum există o grație cerească, trebuie să existe şi o grație pământească. Iar această grație pământească numai noi înşine ne-o putem da. Eminescu este grația noastră supremă![1].

Dincolo de problematica, tematica şi stilistica întregii sale creaţii, Ion Miloş aşează opera eminesciană ca reper al conştiinţei sale identitare în confruntarea cu timpul şi istoria, în stare să susţină legăturile interne ale propriului său edificiu spiritual. Disponibilitatea de interpretare a lumii şi de corelare a gândului şi expresiei poetului cu această lume se realizează în acest caz prin intermediul limbii literaturii, care acoperă o întreagă arie existenţială prin semnificaţiile majore pe care exprimă şi care devin astfel definitorii pentru cultura şi civilizaţia pe care poetul Ion Miloş le reprezintă.

Om de litere şi cărturar, „*cel mai vital dintre poeţii centrului şi estului Europei în linia gândirii lui Cioran şi Gombrowicz*" (Cornel Ungureanu), Ion Miloş este un creator cu o largă şi bogată arie de cuprindere şi exprimare intelectuală. Traiectoria şi devenirea sa spirituală îşi află originea şi începuturile la ţară, la Sărcia, în Banatul sârbesc, locul de pornire şi de întoarcere al poetului, în bogata câmpie bănăţeană, cu oamenii ei harnici şi cumpătaţi şi gospodăriile lor trainice, cu ziduri groase din pământ bătut sau cărămidă, acoperite cu ţiglă şi „cu fereastra deschisă spre Dumnezeu": „În timp ce oamenii se bat şi se omoară/ Eu m-am retras în satul meu natal/ Să trăiesc cuminte în casa părintească/ Cu fereastra deschisă spre Dumnezeu// În satul meu natal/ Soarele e încă liber şi moral/ Îmbracă lucrurile în haine de artă/ şi luminează ca toţi să vadă" (*În timp ce oamenii*). Lumea copilăriei sale, acest spaţiu al inocenţei cu imaginea mamei care „Se roagă/ Să ne ierte Dumnezeu păcatele", reprezintă pentru poet locul unde a deprins primele înţelesuri legate de bine şi rău, adevăr şi minciună: „La şcoală mi-au spus/ Că Binele este ăsta/ Şi Răul este acela// Acum, văd că nu-i aşa// Adevărul locuieşte la Tribunal/ El zace în patul/ În care a murit bunică-mea" (*Acum ştiu*).

Poet de o deosebită originalitate şi sensibilitate, a cărui creaţie cuprinde, cum am mai spus, aproape 40 de cărţi de poezie şi peste 60 de volume de traduceri, la care se adaugă un alt segment important şi hotărâtor în biografia sa, prin puterea cu care i-a determinat ulterior cariera intelectuală şi i-a marcat întreaga existenţă, şi care este reprezentat de activitatea sa jurnalistică din perioada 1956-1958, când lucrează la Belgrad ca ziarist şi traducător şi când se remarcă prin articolele sale literare, încrezător în rostul şi rolul generaţiei sale. Apariţia în paginile revistei „Lumina" nr.6, 1957 şi nr.1, 1958, a eseului polemic *Ce-i de făcut*? constituie momentul de cumpănă al preocupărilor

[1] Ion Miloş, *Mihai Eminescu şi fantasmele Nordului (2),* „Libertatea", LXII, nr.3, 2007, Pančevo, p.9.

BDD-A24143 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:01 UTC)

sale în acest domeniu. Conştient de menirea pe care literatura o poate avea în viaţa şi dezvoltarea spirituală a unei comunităţi, Ion Miloş cu multă tristeţe şi amărăciune remarca atunci rămânerea în urmă, „în coada mişcării generale de mergere înainte", a literaturii în limba română din Iugoslavia acelor vremuri, o literatură în criză, aflată „într-o stare de boală", de stagnare şi decadenţă:

> A trecut timpul literaturii de vorbe mari. A trecut momentul poeziei tractoarelor, târnăcoapelor, căilor ferate precum şi acela al stelelor, privighetorilor şi trilurilor sentimentale. A trecut timpul poeziei miting. Poeziei exclamaţiei. Poeziei care nu spune nimic. Poeziei de eterne banalităţi adjectivale, lipsită de un vocabular liric, secată de măduva cuvântului plin. Poeziei fără control şi măsură artistică. Literatură de compilaţii de fapte şi discursuri. O literatură minoră, de însemnătate secundară, o literatură exterioară. Poezie cu prea multă frunză de cuvinte şi pre puţine flori de imagini[1].

Înfăţişând cu acuitate starea literaturii române din acest spaţiu şi problemele ei majore, lipsa de valoare a acesteia, cu „poeţoi şi poetaci" de toate soiurile, apăruţi ca ciupercile din toate regiunile şi care îi fac atmosfera insuportabilă, tânărul Ion Miloş îşi prezintă şi susţine cu convingere opiniile sale despre critica literară şi rolul criticului şi al poetului în dezvoltarea unei literaturi autentice, vorbeşte despre însemnătatea şi valoarea pe care ar putea-o avea o revistă literară, cu referiri concrete la revista „Lumina", despre politica editorială a Editurii Libertatea din Serbia, ce ar fi putut contribui la educarea gustului literar şi la pregătirea estetico-ştiinţifică vastă a cititorului şi criticilor, precum şi la o „dezvoltare liberă şi sănătoasă a adevăratelor talente". Cu acelaşi spirit pătrunzător este prezentată şi problema stăpânirii şi exprimării corecte în limba maternă, în care nu se scrie şi nici nu se gândeşte româneşte: „În scrierile noastre sluţim limba. Nu-i simţim nici gramatica şi nici duhul. Şi pentru aceasta există cauze obiective. Nu poţi poseda limba română cum se cuvine când n-avem biblioteci şi manuale suficiente, când ne lipseşte conversaţia şi exprimarea neaoş românească. (...) Nenorocirea e că ne place să fim interesanţi chiar şi atunci când nu suntem". În ceea ce priveşte talentul literar, acesta trebuie acompaniat, spune autorul, de o cultură, de profunzimea şi originalitatea ideilor, a părerilor, de gustul lor estetic şi năzuinţa de aduce ceva nou, astfel încât scriitorii adevăraţi să merite să fie citiţi de contemporani.

Consecinţele publicării acestui eseu pentru poet au fost dintre cele mai nefaste, în 1959 Ion Miloş pleacă în Suedia, fără a putea călca pragul casei părinteşti vreme de 15 ani, fiind considerat un potrivnic al regimului de atunci şi este interzis în toate publicaţiile româneşti din Banatul sârbesc în perioada 1960-1984. Primul volum de poeme alese, *Rădăcinile focului*, îi apare la editura Libertatea abia în 1994, după 41 de ani de absenţă. Înstrăinat şi însingurat într-o altă limbă în care cuvântul „acasă" înseamnă altceva, într-un spaţiu geografic cu ierni lungi şi nopţi ce parcă nu se mai

[1] Ion Miloş, *Ce-i de făcut?*, „Lumina", nr. 6, 1957, Novi Sad, p.291.

BDD-A24143 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:01 UTC)

sfârşesc, nemulţumit şi dezamăgit de nedreapta ignoranţă a literaturii şi culturii române, considerată de unii exotică, de alţii ca şi inexistentă, Ion Miloş îşi însuşeşte limba suedeză, pe care ajunge să o stăpânească „într-un mod suveran" (Hikan Mőller), scriind în această limbă o poezie cu „scânteietoare reflecţii lirice asupra condiţiei umane, minunată, dar, în egală măsură, tragică" şi realizând astfel traduceri monumentale din literatura română, precum şi din toate literaturile din spaţiul iugoslav. Făcute cu artă şi fidelitate, aceste traduceri sunt şi rodul afinităţilor poetului cu operele pe care le-a tradus şi cu tipul estetic căruia acestea îi aparţin şi care este reprodus în vibraţia lui exactă. De-a lungul timpului, Ion Miloş a publicat peste 20 de traduceri în volume separate sau în antologii din literatura română în limba suedeză, făcându-i astfel cunoscuţi lumii pe autori ca Eugen Jebeleanu (1981), Mihai Eminescu (1989, este vorba despre prima traducere a operei eminesciene în limba suedeză), Geo Bogza (1990), Marin Sorescu (1990), Ana Blandiana (1990), Mircea Dinescu (1990), Anghel Dumbrăveanu (1995), Lucian Blaga, George Bacovia (1995), şi alţii. Prin strădania sa, Suedia ştie astăzi de Eminescu şi-l admiră, cronicile la traducerea din 1989 au fost elogioase iar poetul a fost descoperit la nivelul la care este: un geniu al poeziei universale, numele lui Eminescu aflându-şi acum locul binemeritat în *Noua Enciclopedie naţională a Suediei*. Această *Biserică a culturii române* pe care Ion Miloş a ridicat-o în Suedia, aşa după cum el însuşi o numeşte, reprezintă o recuperare din uitare şi din istorie a unui spaţiu identitar definitoriu pentru poet, purtat şi păstrat atât cât a putut acesta să încapă în sufletul poetului şi în amintirile din cărţile copilăriei sale.

Adept al „lucrului bine făcut" şi cu un simţ permanent al datoriei faţă de obştea sa, discret şi înzestrat cu har, Ion Miloş, înainte de toate, „a aşezat poezia în centrul lumii, dar şi al vieţii sale personale" (S. Lăzăreanu). Poezia sa a fost adeseori caracterizată prin scepticismul cu care este privită existenţa umană, cu o revoltă discretă şi o subtilă ironie a poetului. După cum aprecia cunoscutul critic Romul Munteanu, Ion Miloş este un „poet moralist şi filozof trădat de o meditaţie gravă, convertită într-un comentariu liric pe marginea condiţiei umane contemporane".

În volumul de versuri *Gândirea ce surâde*, vasta sa arie de cugetare poetică are, nu de puţine ori, în centrul reflecţiilor şi interogaţiilor sale descifrarea posibilităţilor ontologice de comunicare prin rostire a actului revelării existenţei, respectiv a situării afective. Poetul se mişcă sincer faţă de sine şi faţă de alţii, cu sufletul călător pe toate cărările încercărilor, sub povara destinului său omenesc, şi este marcat de sensul tragic al existenţei noastre, cu vieţi mincinoase robite de plăceri şi rosturi personale, străine de adevărata cale a rodniciei morale: „Unde să mai pleci/ Sufletul meu/ Când acolo ca şi aici/ Oamenii n-au loc unii de alţii/ Deşi locul fiecăruia/ E atât de departe/ De locul celuilalt// Când acolo ca şi aici/ Adevărul merge plângând pe stradă/ Iar morala/ Nu-i decât o zdreanţă/ Pe care nimeni n-o mai cumpără// Atunci unde să mai pleci/ Sufletul meu" (*În căutarea lumii mele*). Nemulţumirea şi pesimismul creatorului se transformă într-o atitudine lirică liberă în cugetarea sa de elementele inutile, adăugate, exterioare din lumea întunecată a contingenţelor optimiste şi a ignoranţei orbitoare, ce seamănă

BDD-A24143 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:01 UTC)

vânturi, moarte, boli şi otravă. Modul simplu şi esenţial al poetului de a se situa în lume sa îl ajută să rămână cu sine pe tărâmul privilegiat şi rodnic al gândurilor sale înalte ce îi îmbogăţesc şi luminează viaţa: „Lumea mea/ nu-i lumea optimiştilor/ Orbii veseli de nepăsare/ Nimic nu-i poate întrista/ Taie spicele din gânduri/ Seamănă vânturi peste lume/ Şi cântă mândri din pahare/ Iar natura stă să moară/ de boli şi de otravă// Lumea mea/ E lumea pesimiştilor/ Creatorii cu microscop în minte/ Văd ce nu se vede/ Ne duc la viaţă şi la lumină/ La botezul gândurilor înalte" (*Lumea mea*).

Raporturile posibile ale poetului cu existentul îşi află rădăcina în cunoaşterea care luminează cu simţiri şi trăiri înalte „bezna abisală a regnului animal". Stârnit de jocul şi inocenţa versurilor lui Lucian Blaga din poezia „Primăvara" (poetul filozof cu al cărui sistem de gândire, de altfel, rezonează în prima secţiune a acestui volum de poezii, intitulată *Acasă la Blaga*) pentru Ion Miloş iubirea este plasată şi ea sub o zodie roditoare, în toamna semînţelor şi a minţilor coapte la lumina sacră a cunoaşterii: „A iubi e toamnă/ Când semînţele şi minţile/ S-au copt/ La lumina sacră a cunoaşterii" (*A iubi e primăvară*).

Considerată în originalitatea şi profunzimea sa, rostirea poetică la Ion Miloş se înfăţişează ca o poezie de idei şi o artă a adevărului, şi nu a modei literare[1]. Adevărul fiinţei din rostirea sa poetică este relevat de acea deschidere a poetului pe drumul spre acest adevăr, din care izvorăşte însăşi fiinţa mioritică a limbii sale româneşti, ce îi leagă durabil sufletul de părţile lumii şi de lume ca întreg conform unei legităţi sau a unui destin istoric. În căutarea acestei fiinţe identitare poetul înfruntă o realitate frivolă şi duplicitară şi plânge zădărnicia şi pustiul lucrurilor rătăcitoare, pe care le sesizează şi le exprimă ca atare: „Am urcat pe Muntele Găina/ Să-mi caut dragostea/ Dragostea dansează goală/ Într-un cort de golani/ De mine nu-i pasă// Am urcat mai sus/ Să-mi văd ţara/ Ţara geme bătută de speranţe/ De îngerii cu două feţe/ Şi de domni de vorbe mari// Am urcat în suflet/ Adânc în sufletul meu/ Am urcat/ dar nu se mai vede drumul/ Ce duce la Adevăr/ Şi-am plâns şi Muntele şi eu" (*În căutarea fiinţei mioritice*). Pentru Ion Miloş, „poetul trebuie să fie conştiinţa omenirii", iar poezia „este vitamina sufletului şi sufletul limbii" şi, la fel ca la Heidegger, „ea trebuie să rămână o aventură şi un risc ontologic, arta de a îmbunătăţii ceea ce este şi de a umaniza şi înfrumuseţa lumea".

Volumul omagial de convorbiri cu Ion Miloş realizat de Adrian Dinu Rachieru şi intitulat *Durerea de a fi român* ne oferă un tablou al personalităţii omului şi creatorului Ion Miloş, în toată complexitatea şi fascinaţia acesteia, relevată în cele şase secţiuni majore ale cărţii: I. *De la Sărcia la Paris*; II. *Întâlnirea cu România*; III. *Despre Cioran şi bagheta pariziană*; IV. *Complicităţile traducătorului*; V. *Ion Miloş – poetul*; VI. *Durerea de a fi român*. Pelicula convorbirilor atrage atenţia mai ales prin surprinderea reuşită a traseului spiritual al poetului şi a puterii morale cu care şi-a făurit cu răbdare o operă. Vitalitatea şi justeţea opiniilor lui Ion Miloş sugerează posibilele

[1] Ion Miloş, Adrian Dinu Rachieru, *Durerea de a fi român*, Bucureşti, Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni şi Editura Semne, 2010, p.102.

BDD-A24143 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:01 UTC)

circumscrieri europene ale culturii şi literaturii române, printr-o interogaţie reflexivă a fondului străbun şi a propriilor valori, cărora li se deschid orizonturi noi, dincolo de naţionalismele sterile, prejudecăţile sau rigidele definiţii conceptualiste.

Poetul Ion Miloş preface în rodnicie durerea căilor potrivnice pe care le-a întâmpinat în viaţă sub povara destinului său omenesc, conştient că din suferinţă se înalţă gândirea ce luminează adevărul şi frumuseţea, şi ştie, la fel ca Cioran, că „lacrimile au acţiune purificatoare şi că zâmbetul este un semn de supravieţuire". Distanţa dintre eseul polemic *Ce-i de făcut?* din 1957 şi reflecţiile din volumul *Durerea de a fi român* din 2010 marchează distanţa şi evoluţia dintre două vârste diferite, una a entuziasmului şi începuturilor de exprimare tranşantă a convingerilor şi frământărilor creatoare ale tânărului poet şi o a doua, a gândurilor şi preocupărilor intelectualului matur, ajuns în faza cristalizărilor, a reevaluărilor şi a definitivărilor ce îi înscriu şi acreditează în timp opera.

BDD-A24143 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:10:01 UTC)